

प्रमोदने श्वापदपक्षिरक्षसां जनक्षये वर्त्तति तत्र दारुणे । महाबलास्ते कुपिताः परस्परं निषूदयन्तः प्रविचेहरोजसा ।
ततो बले मृगलुलिते परस्परं निरोक्ष्यमाणे रुधिरौघसंयुते । दिवाकरेऽस्तं गिरिमास्थिते शनैरुभे प्रयाते शिविराय
भारत ।

इति श्रीमहाभारते द्रोणपर्वणि संग्रत्नकवधपर्वणि सङ्कुलयुद्धे द्वाविंशोऽध्यायः ॥ ३२ ॥ समाप्तश्च संग्रत्नकवधपर्वः ॥

॥ अथाभिमन्युवधपर्वः ॥

॥ सञ्जय उवाच ॥ पूर्वमस्मासु भोगेषु फाल्गुनेनामितौजसा । द्रोणे च मोघसङ्कल्पे रक्षिते च युधिष्ठिरे ।
सर्वे विध्वस्तकवचास्त्रावका युधि निर्जिताः । रजस्वला मृगोदिग्ना वीचमाणा दिशो दश ।
अवहारं ततः कृत्वा भारद्वाजस्य सम्यगे । लब्धलैवः परैर्होना मृगावहसिता रणे ।
स्त्राघमानेषु भूतेषु फाल्गुनस्यामितान् गुणान् । केशवस्य च सौहार्दे कीर्त्यमानेऽर्जुनं प्रति ।
अभिगस्ता इवाभवन् ध्यानमूकत्वमास्थिताः । ततः प्रभातसमये द्रोणं दुर्ध्याधनोऽब्रवीत् ।
प्रणयादभिमानाच्च दिषद्दृष्ट्वा च दुर्भनाः । प्रह्वतां सर्वयोधानां संरब्धो वाक्यकोविदः ।
नूनं वयं बध्यपक्षा भवेता द्विजसत्तम । तथाहि नायहीः प्राप्तं समीपेऽद्य युधिष्ठिरं ।
दृष्ट्वा तस्ते न मुच्येत चक्षुःप्राप्तो रणे रिपुः । जिघृक्षतो रक्ष्यमाणः सामरैरपि पाण्डवैः ।
वरं दत्त्वा मम प्रीतः पश्चाद्विद्वतवानसि । आशामङ्गं न कुर्वन्ति भक्तस्यार्थ्याः कथञ्चन ।
ततोद्गीतस्तथोक्तः सन् भारद्वाजोऽब्रवीन्नृप । नार्हसे मां तथा ज्ञातुं घटमानं तव प्रिये ।
ससुरासुरगन्धर्वैः सयत्नोरगराक्षसाः । नालं लोका रणे जेतुं पात्यमानं किरीटिना ।
विश्वसृष्टं यत्र गोविन्दः पृतनानीस्तथाऽर्जुनः । तत्र कस्य बलं क्रामेदन्यत्र व्यम्बकात्प्रभो ।
सत्यं तात ब्रवीम्यद्य नैतज्जालन्यथा भवेत् । अथैषां प्रवरं वीरं पातयिष्ये महारथं ।
तच्च व्यूहं विधास्यामि योऽभेद्यस्त्रिदशैरपि । योगेन केनचिद्राजन्नर्जुनस्त्वपनीयतां ।
न ह्यज्ञातमसाध्यं वा तस्य सङ्क्षेपेऽस्ति किञ्चन । तेन ह्युपात्तं सकलं सर्वं ज्ञानमितस्ततः ।
द्रोणेन व्याहृते ह्येवं संग्रत्नकगणाः पुनः । आकलयन्तोऽर्जुनं सङ्क्षेपे दक्षिणामभितो दिशं ।
ततोऽर्जुनस्याथ परैः सार्द्धं समभवद्गणः । तादृशोऽपि वा कश्चित् ।
तत्र द्रोणेन बिहितो व्यूहो राजन्नशोभत । चरन् मर्धन्दिने सूर्यः प्रतपन्नैव दुर्दृशः ।
तच्च अभिमन्युर्वचनात् पितुर्ज्येष्ठस्य भारत । विभेदं दुर्भेदं सङ्क्षेपे चक्रव्यूहमनेकधा ।
स कृत्वा दुष्करं कर्म कृत्वा वीरान् सहस्रशः । षट्सु वीरेषु संसक्तो दैः शासनैव शङ्कतः ।
सौभद्रः पृथिवीपाल जहौ प्राणान्परन्तप । वयं परमसङ्क्षयाः पाण्डवाः शोककर्षिताः ।
सौभद्रे निहतो राजन्नवहारमकुर्महि ।
॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ पुत्रं पुरुषसिंहस्य सञ्जयाप्राप्तयौवनं । रणे विनिहतं श्रुत्वा मृगं मे दीर्यते मनः ।

१४५५

१४६०

१४६५

१४७०

१४७५